

# Meddelandeblad

Nr 4/2025

## En ny socialtjänstlag

Regeringen har överlämnat proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter till riksdagen. I det här meddelandebladet informerar Socialstyrelsen om lagförslag som ännu inte är beslutade, men som riksdagen förväntas besluta om den 20 maj 2025. Med anledning av detta kan informationen i det här meddelandebladet komma att uppdateras efter den 20 maj 2025.

Den 1 juli 2025 föreslås en ny socialtjänstlag (2025:000) träda i kraft som ska ersätta den nuvarande socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Den nya socialtjänstlagen syftar till att skapa en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst.<sup>1</sup>

Förslaget till en ny socialtjänstlag innebär till stora delar en redaktionell omarbetning av den nuvarande socialtjänstlagen. Den nya lagen föreslås ha en annan struktur och ett modernare språk än den hittillsvarande lagen. Det innebär bland annat att den nya lagen föreslås delas in i avdelningar och kapitel och att paragraferna föreslås få en delvis ny inbördes placering. Syftet är att skapa en modern, enhetlig och lättillgänglig lag. Till den nya lagen föreslås även vissa bestämmelser föras över från andra lagar och förordningar.<sup>2</sup>

Regeringen anser att den nuvarande socialtjänstlagens innehåll till största delen är viktigt att ha med i en ny socialtjänstlag. Nästan alla bestämmelser i den nuvarande socialtjänstlagen föreslås därför att föras över till den nya lagen, efter redaktionell och språklig omarbetning. Därutöver föreslås en del materiella ändringar i förhållande till nuvarande socialtjänstlagen.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 1.

<sup>2</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 182–183.

<sup>3</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 182–183.

Förslagen till materiella ändringarna handlar i korthet bland annat om följande.

- Av de övergripande målen för socialtjänsten ska det framgå att socialtjänsten ska arbeta förebyggande och vara lätt tillgänglig.
- Kommunens ansvar för planering av insatser utvidgas till att omfatta hela socialtjänstens verksamhetsområde och att kommunen särskilt ska väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser vid planeringen.
- Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet.
- Socialnämnden får befogenhet att erbjuda vissa insatser utan individuell behovsprövning.
- Socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.
- En uppgiftsskyldighet införs som innebär att socialnämnden kan begära uppgifter från utförare inom socialtjänsten för bland annat kvalitetssäkring och uppföljning.
- För att stärka barns rättigheter omformuleras vissa bestämmelser i enlighet med Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen.
- Det finns även förslag och bedömningar som bland annat medför att orosanmälningar om barn blir sökbara.

Det här meddelandebladet redogör kort för innehållet i förslaget till ny socialtjänstlag. De bestämmelser som berörs här är sådana som tillför något nytt i förhållande till nuvarande socialtjänstlagen. Även bestämmelser som förs över från den nuvarande lagen och som är av sådan redaktionell karaktär att de har bäring på strukturen, till exempel genom att paragrafen har placerats i ett annat sammanhang, berörs. Många av de bestämmelser som förs över från den nuvarande lagen ändras språkligt och redaktionellt utan att någon ändring i sak är avsedd, de flesta av dessa ändringar berörs inte här. I slutet av meddelandebladet redogörs även för vissa bestämmelser som inte förslås föras över till den nya lagen. Texten i meddelandebladet är huvudsakligen en sammanställning av proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

### **Jämförelsetabeller**

I bilaga 16 till prop. 2024/25:89 finns en jämförelsetabell där det anges vilken bestämmelse i den nya socialtjänstlagen som motsvarar vilken bestämmelse i hittillsvarande socialtjänstlag, och i bilaga 17 finns en motsatt jämförelsetabell.

# Innehåll

<b>En ny socialtjänstlag.....</b>	<b>1</b>
Den nya lagen ska vara en ramlag med fokus på individen och med tydlig struktur .....	4
En definition av socialtjänst införs.....	5
Socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor .....	6
Värdegrunden utökas till att omfatta hela socialtjänsten .....	7
Socialtjänsten ska arbeta förebyggande .....	8
Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig.....	11
Bestämmelser om barnets bästa förtydligas och kompletteras.....	14
Barns rätt till information förtydligas .....	14
Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet .....	15
Socialnämnden ska fortlöpande följa upp kvaliteten i verksamheten.....	17
Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande.....	17
Socialnämnden ska förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga .....	18
Utökat ansvar för planering av insatser och samverkan vid planering ...	19
Bestämmelser om äldreomsorg på minoritetsspråk förs in i den nya lagen.....	21
Definitioner av vårdformer förs in i den nya lagen.....	21
Genomförandeplanen ska ses över om vårdplanen revideras .....	22
Den enskildes möjlighet till inflytande vid insatser i boendet utvidgas ..	22
Insatser för personliga och ekonomiska behov delas upp.....	23
Utvidgad målgrupp för brottsofferstöd.....	26
Dokumentationsskyldigheten utvidgas .....	28
Ändring av beslut till den enskildes nackdel .....	29
En uppgiftsskyldighet från utförare till socialnämnden införs .....	29
Omedelbara skyddsbedömningar av barn ska dokumenteras i en personakt .....	31
Socialnämnden ska arbeta för placerade barns möjlighet till kontakter	32
Barn ska få möjligt att framföra sin åsikt vid placering över nationsgränser .....	32
Förlängd tid för uppföljning av ett barns situation.....	32
Rutiner för missförhållande ska finnas inom hela verksamheten.....	33
Reglerna om ansvarsfördelning ska utgå från bosättningskommunen .	33
Undantag från delegationsbestämmelserna.....	34
Delegering av beslutanderätten får ges till utskott.....	34
Några bestämmelser som inte förs över till den nya lagen .....	34

# Den nya lagen ska vara en ramlag med fokus på individen och med tydlig struktur

Den nya socialtjänstlagen föreslås behålla utformningen av en målinriktad ramlag. Ramlagskonstruktionen ger utrymme för att anpassa tillämpningen till omständigheterna i det enskilda fallet och till samhällsutvecklingen. Det ger också socialtjänsten större frihet vid val av tillvägagångssätt och möjliggör större grad av hänsynstagande till den enskildes behov och önskemål.<sup>4</sup>

Den nya lagen föreslås följa en ny struktur som bland annat tydliggör vikten av en helhetssyn och inriktningen på personers individuella behov och förutsättningar i stället för deras grupptillhörighet. För att skapa en ökad jämlikhet mellan grupper och samtidigt minska lagens detaljeringsgrad föreslås vissa bestämmelser som i dag enbart gäller för särskilda grupper gälla alla.<sup>5</sup>

## **Lagen föreslås bestå av nio avdelningar:**

Avdelning I. Socialtjänstens mål och andra grundläggande bestämmelser (1–5 kap.).

Avdelning II. Ansvar för planering, förebyggande arbete och samverkan (6 och 7 kap.).

Avdelning III. Ansvar för boende, delaktighet och för vård utanför det egna hemmet (8 och 9 kap.).

Avdelning IV. Insatser till enskilda (10–13 kap.).

Avdelning V. Handläggning och hantering av uppgifter (14–17 kap.).

Avdelning VI. Skydd och stöd för barn och unga (18–24 kap.).

Avdelning VII. Behörighet, tillstånd, missförhållanden och tillsyn (25–28 kap.).

Avdelning VIII. Ansvarsfördelning, organisation och bemyndiganden (29–31 kap.).

Avdelning IX. Avgifter, återkrav, bristande verkställighet och överklagande (32–35 kap.).<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 181–182.

<sup>5</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 182.

<sup>6</sup> Se 1 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag.

## Flera äldre uttryck ersätts

Den nuvarande socialtjänstlagen har ändrats flera gånger och ändringarna har bidragit till att terminologin inte är enhetlig och med tiden har vissa uttryck i lagen blivit föråldrade.<sup>7</sup>

I förslaget till den nya socialtjänstlagen föreslås flera äldre uttryck att ersättas med nya utan att någon ändring i sak är avsedd. Det gäller bland annat uttrycken ”sörja för” och ”verka för” som föreslås ändras till ”arbeta för”. Den språkliga omarbetningen innebär även att uttrycket ”insatser” i den nya lagen ersätter bland annat uttrycken ”stöd och hjälp” och ”sociala tjänster” som i hittillsvarande lag används för att uttrycka samma sak. Även uttrycket ”bistånd” föreslås ändras till ”insatser”, med undantag för ekonomiskt bistånd där uttrycket behålls.<sup>8</sup> Vidare föreslås ordet ”missbruk” ändras till uttrycket ”skadligt bruk eller beroende”.<sup>9</sup> Uttrycket ”fostran” föreslås ändras till uttrycket ”omsorg och uppfostran”.<sup>10</sup>

## En definition av socialtjänst införs

För att tydliggöra vilka verksamheter som ska omfattas av den nya socialtjänstlagen och för att göra den nya lagen lättare att förstå föreslås en definition av socialtjänst att införas.<sup>11</sup> Enligt förslaget avses med socialtjänst i den föreslagna lagen

1. verksamhet som bedrivs med stöd av denna lag,
2. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
3. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
4. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, eller
5. verksamhet som en socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse ska bedriva enligt någon annan lag eller förordning.<sup>12</sup>

Verksamhet som Statens institutionsstyrelse bedriver med stöd av skollagen (2010:800) är inte socialtjänst. Tillsyn eller andra uppgifter som Inspektionen för vård och omsorg utför med stöd av den här lagen är inte heller socialtjänst.<sup>13</sup>

---

<sup>7</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 181.

<sup>8</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 643.

<sup>9</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 378.

<sup>10</sup> Se till exempel prop. 2024/25:89 s. 441.

<sup>11</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 190.

<sup>12</sup> Se 1 kap. 2 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>13</sup> Se 1 kap. 2 § andra stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

Begreppet verksamhet innefattar alla åtgärder som genomförs med stöd av nämnda lagar och förordningar. Det kan till exempel handla om handläggning av ärenden, genomförande av insatser, uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring. Även verksamhet som överlämnats till en privat utförare utgör socialtjänst.<sup>14</sup>

Innebörden av socialtjänst gäller endast i den nya socialtjänstlagen. Det hindrar således inte att termen används eller definieras på annat sätt i andra sammanhang.<sup>15</sup>

Det föreslås även en upplysningsbestämmelse om att det även finns bestämmelser i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, för den som omfattas av den lagen.<sup>16</sup> Verksamhet enligt den lagen bör inte anses vara socialtjänst i socialtjänstlagens mening.<sup>17</sup>

## Socialtjänsten ska främja jämställda levnadsvillkor

I socialtjänstens övergripande mål och principer föreslås ett tillägg att socialtjänsten även ska främja enskildas jämställda levnadsvillkor.<sup>18</sup> Det föreslås vara ett övergripande mål för socialtjänsten som är normgivande för verksamhetens inriktning.<sup>19</sup>

Med jämställda levnadsvillkor menas att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Detta kan i den praktiska verksamheten till exempel komma till uttryck genom att socialtjänsten säkerställer att kvinnor och män bemöts utifrån sina individuella förutsättningar – utan könsstereotypa föreställningar – och att verksamhetens praktiska utformning inte bidrar till att upprätthålla omotiverade skillnader mellan könen.<sup>20</sup>

Jämlikhet och jämställdhet är två uttryck som hänger nära samman och förutsätter varandra, men är inte samma sak. Uttrycket jämlikhet syftar på jämlika villkor mellan individer och grupper i samhället, inklusive jämlikhet mellan könen. Möjligheten att vid behov få stöd och hjälp från socialtjänsten får inte påverkas av sådana förhållanden som till exempel kön, könsidentitet eller könsuttryck, ålder, sexuell läggning funktionsnedsättning, nationalitet eller kulturell bakgrund. Inte heller den enskildes förmåga att ta initiativ,

---

<sup>14</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 645.

<sup>15</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 645. Till exempel har begreppet en delvis annan innebörd i 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, och 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

<sup>16</sup> Se 1 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>17</sup> Se prop. 2024/25 s. 187.

<sup>18</sup> Se 2 kap. 1 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 1 kap. 1 § första stycket SoL.

<sup>19</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 647.

<sup>20</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 647.

dennes utbildning eller språkliga och socioekonomiska förhållanden får påverka möjligheten att få hjälp. Uttrycket jämställdhet syftar endast på förhållanden som har med kön att göra och utgör i dag ett eget politikområde som tar sikte på att motverka omotiverade skillnader mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Eftersom begreppet jämställdhet i dag är centralt för att beskriva sådana förhållanden anser regeringen att detta begrepp bör framhållas särskilt. Genom att ange både jämlikhet och jämställdhet i de övergripande målen blir det tydligt att socialtjänsten särskilt måste arbeta med jämställdhet.<sup>21</sup>

## Värdegrunden utökas till att omfatta hela socialtjänsten

Nuvarande bestämmelse om att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande föreslås utvidgas till att omfatta hela socialtjänsten.<sup>22</sup> Den föreslagna bestämmelsen ska ses som ett övergripande mål för socialtjänstens verksamhet. De värden som den föreslagna bestämmelsen ger uttryck för ska vara en del av socialtjänstens arbetssätt, och inte utgöra kriterier för prövningen av huruvida en person har behov av att beviljas en insats.<sup>23</sup>

Utgångspunkten är att varje människa har en grundläggande värdighet och ett unikt värde bara genom att vara människa. Ett värdigt liv kan innebära sådant som respekt för privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet, individanpassning, insatser av god kvalitet och gott bemötande (jämför proposition 2009/10:116 Värdigt liv i äldreomsorgen s. 27).<sup>24</sup>

Vad som gör att människor upplever välbefinnande är individuellt, men i förarbetena till bestämmelsen i nuvarande socialtjänstlag konstateras att till en persons välbefinnande kan höras sådant som känsla av trygghet och meningsfullhet (jämför prop. 2009/10:116 s. 29). Ambitionen att ta hänsyn till den enskildes välbefinnande kan i den praktiska verksamheten komma till uttryck som en drivkraft att utveckla insatser till enskilda på individuell nivå, där mål kan formuleras och följas upp utifrån den enskildes behov, förutsättningar och önskemål.<sup>25</sup>

---

<sup>21</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 198–199.

<sup>22</sup> Se 2 kap. 3 § i förslaget till ny socialtjänstlag som delvis motsvarar hittillsvarande 5 kap. 4 § första stycket SoL.

<sup>23</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 647.

<sup>24</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 647.

<sup>25</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 647–648.

# Socialtjänsten ska arbeta förebyggande

Som en del av den övergripande inriktningen för socialtjänstens verksamhet föreslås att socialtjänsten ska arbeta förebyggande.<sup>26</sup>

Redan när 1980 års socialtjänstlag infördes fanns en ambition om att socialtjänsten skulle arbeta förebyggande. I förarbetena till den nuvarande socialtjänstlagen betonas att de grundläggande värderingarna, där bland annat principen om det förebyggande perspektivet ingår, fortsatt ska gälla (proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m. s. 81). Målsättningen kom dock inte till klart uttryck i lagen och regeringen konstaterar att det förebyggande arbetet inte har fått det fokus som då avsågs. Därför föreslås att socialtjänstens förebyggande arbete lyfts fram i den nya lagen.<sup>27</sup>

Syftet med förebyggande arbete är att förhindra eller motverka att ett problem eller behov uppstår, men även att förhindra eller motverka att redan uppkomna problem eller behov upprepas, förvärras eller blir mer omfattande. Genom förebyggande arbete kan också framtida behov fördröjas.<sup>28</sup>

I den nya socialtjänstlagen föreslås en särskild bestämmelse för att tydliggöra att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet. Läs mer om det i avsnittet *Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande* på s. 18.

## Det förebyggande arbetet ska vara en integrerad del av socialtjänstens verksamhet

Den förslagna bestämmelsen om att socialtjänsten ska arbeta förebyggande innebär att det ska ses som ett övergripande mål för socialtjänstens verksamhet. Det förebyggande arbetet ska ses som en självklar och integrerad del av verksamheten på samtliga nivåer. Förebyggande arbete kräver långsiktiga och samordnade åtgärder på olika nivåer samt en långsiktig planering av kommunens insatser till grupper och enskilda. Målet är att ett proaktivt arbetssätt ska genomsyra hela socialtjänstens verksamhetsområde och på samtliga nivåer, det vill säga samhälls-, grupp- och individnivå.<sup>29</sup>

Det praktiska förebyggande arbetet kan bedrivas på olika sätt.<sup>30</sup>

---

<sup>26</sup> Se 2 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>27</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 206.

<sup>28</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 205.

<sup>29</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 207.

<sup>30</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 648.



På samhällsnivå kan det förebyggande arbetet till exempel ta sig uttryck att socialtjänsten

- är väl insatt i levnadsvillkoren i kommunen och kartlägger lokala förhållanden,
- organiserar sig för att underlätta kontakt med personer som befinner sig i risksituationer och i riskmiljöer,
- bidrar med kunskap i sociala frågor till kommunens samhällsplanering och andra verksamheter,
- samverkar med andra berörda aktörer, och
- samlokaliseras med andra verksamheter, exempelvis familjecentraler.<sup>31</sup>

Med förebyggande arbete på individ- och gruppnivå avses alla de insatser som riktar sig till någon av socialtjänstens målgrupper eller direkt till enskilda individer och som förhindrar eller motverkar behov av mer omfattande insatser. Det kan även handla om insatser för att förebygga och motverka sociala problem där insatserna riktar sig mot någon särskild grupp eller utformas utifrån ett socialt problem eller gemensam riskfaktor. Det kan också vara insatser riktade direkt till enskilda där behov av insatser redan konstaterats.<sup>32</sup>

Förebyggande insatser på individ- och gruppnivå kan också ha till syfte att motverka funktionsbegränsningar av olika slag och att förebygga behov av mer omfattande stöd och hjälp. Det kan vara insatser riktade till enskilda där ett mindre behov redan konstaterats eller där ett behov förväntas uppstå, till exempel i samband med åldrande, sjukdom eller skada. Det uppsökande arbetet och tydlig lättillgänglig information om vilket stöd och hjälp som finns är viktigt, men också sådant som verksamheter med syfte att till exempel bryta ofrivillig ensamhet hos enskilda.<sup>33</sup>

Det förebyggande arbetet kan också handla om att socialtjänsten identifierar risker och åtgärdar dessa, samt uppmärksammar behov av stöd och hjälp och andra tidiga insatser. Ett proaktivt arbetssätt kan också yttra sig i att socialtjänsten är väl insatt i levnadsvillkoren i kommunen och kartlägger lokala förhållanden, organiserar sig för att underlätta kontakt med personer som befinner sig i risksituationer och i riskmiljöer, bidrar med kunskap i sociala frågor till andra verksamheter och samverkar med andra berörda aktörer.<sup>34</sup>

Det förebyggande arbetet kan exempelvis komma till uttryck genom att det vid målformulering, verksamhetsplanering, resursfördelning, uppföljning

---

<sup>31</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 648.

<sup>32</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 210.

<sup>33</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 210.

<sup>34</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 207.

och i det praktiska arbetet beaktas vilka åtgärder som kan motverka sociala problem och förebygga behov av social omsorg.<sup>35</sup>

## Förebyggande arbete mot sociala problem

Att arbeta förebyggande mot sociala problem handlar i stor utsträckning om att förhindra eller motverka uppkomsten av sociala problem. Genom att bedriva uppsökande verksamhet kan socialtjänsten identifiera risker och sociala problem och erbjuda enskilda stöd och hjälp.<sup>36</sup>

Vad som anses vara sociala problem varierar över tid och hör samman med värderingar och rådande omständigheter. Som exempel på aktuella sociala problem nämns i förarbetena bland annat barn som far illa, hemlöshet, prostitution och hedersrelaterat våld och förtryck. Flera problem kan i stor utsträckning förklaras av samma bakomliggande faktorer. Förebyggande arbete som påverkar risk- och skyddfaktorer kan därför få effekter på många problemområden samtidigt, däribland på ohälsa, droganvändning, våld, kriminalitet och utanförskap.<sup>37</sup>

Socialtjänsten bör även tidigt främja och stärka de faktorer som kan ha skyddande effekt. Genom samlokalisering med andra verksamheter på till exempel familjecentraler, ungdomsmottagningar eller öppna förskolan kan socialtjänsten tidigt komma i kontakt med enskilda. Där kan socialtjänsten ge kunskap och information, men också erbjuda tidiga insatser och särskilt stöd till exempelvis föräldrar som har svårt att klara sin föräldraroll eller barn som uppvisar problembeteenden. Även genom samverkan med skola och förskola bör socialtjänsten tidigt kunna identifiera familjer och barn som behöver stöd.<sup>38</sup>

I arbetet med ekonomiskt bistånd innebär det förebyggande arbetet till stor del att motverka att den enskildes problem förvärras eller utvidgas. Försörjningsproblem och behov av ekonomiskt bistånd kan indikera att en person eller familj även har andra sociala problem eller svårigheter och i arbetet med ekonomiskt bistånd är det därför viktigt att vara uppmärksam på eventuell bakomliggande problematik för att kunna erbjuda rätt stöd. Att tidigt identifiera problematiska livssituationer eller levnadsvanor som påverkar möjligheten till självförsörjning och aktivt agera och erbjuda lämpligt stöd kan förebygga en försämrad livssituation både för vuxna personer och deras barn.<sup>39</sup>

---

<sup>35</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 648.

<sup>36</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 208. Det föreslås en bestämmelse om socialnämndens uppsökande verksamhet i 6 kap. 3 § i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar hittillsvarande 3 kap. 1 § fjärde strecksatsen och 4 § SoL.

<sup>37</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 208.

<sup>38</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 208.

<sup>39</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 208.

Förebyggande arbete kan också handla om återfallsprevention när det gäller skadligt bruk eller beroende, brottslighet eller andra sociala problem.<sup>40</sup>

## Förebygga behov av social omsorg

Att arbeta förebyggande mot social omsorg handlar i stor utsträckning om att förebygga behov av mer ingripande och omsorgskrävande insatser. För att kunna förebygga eller i vart fall fördröja behov av omsorgsinsatser handlar det också om att identifiera risker och att åtgärda dessa.<sup>41</sup>

Inom äldreomsorgen kan det exempelvis innebära att äldre får möjlighet till fysisk aktivitet och på så sätt ökad möjlighet att behålla sin självständighet längre. Hos äldre personer med tillgång till förebyggande och rehabiliterande insatser kan skörhet och funktionsbegränsningar motverkas.<sup>42</sup>

Genom ett hälsofrämjande och funktionsstödjande arbete kan socialtjänsten bland annat motivera och stödja den enskilde i att göra hälsosamma val i vardagen i fråga om kost och motion och motverka eller fördröja ytterligare behov av insatser. Möjligheten att vara delaktig i samhället är därtill en faktor som är viktig för att minska risken för sociala problem som hemlöshet eller fattigdom.<sup>43</sup>

## Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig

Som en del av den övergripande inriktningen för socialtjänstens verksamhet föreslås även att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig.<sup>44</sup>

Ambitionen att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig fanns redan i 1980 års socialtjänstlag (proposition 1979/80:1 Om socialtjänsten Del A s. 135). I 1980 års lag och i nuvarande socialtjänstlag har dock ambitionen inte kommit till uttryck genom någon generell bestämmelse för socialtjänstens verksamhet. Däremot finns det regler om tillgänglighet som avser viktiga områden såsom god förvaltning och fysisk tillgänglighet till lokaler. Exempelvis hör det enligt 3 kap. 1 och 2 §§ SoL till socialnämndens uppgifter att informera om socialtjänsten i kommunen samt att verka för att offentliga lokaler utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla. Regeringen anser dock att det uttryckligen bör framgå av en ny socialtjänstlag att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. På så sätt markeras vikten av en tillgänglig verksamhet.<sup>45</sup>

---

<sup>40</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 208.

<sup>41</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 209 och s. 648.

<sup>42</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 209 och s. 648.

<sup>43</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 209.

<sup>44</sup> Se 2 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>45</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 216.

Ett övergripande mål att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig innebär att kommunen bör arbeta samlat och systematiskt med de aspekter av tillgänglighet som är relevanta i den egna kommunen. Även om arbetet med att göra socialtjänsten lätt tillgänglig bör utformas utifrån lokala behov är det viktigt att det utgår från den kunskap som finns på tillgänglighetsområdet och som bland annat kommer till uttryck genom regler och rekommendationer. Regeringen konstaterar att det är viktigt att analysera vad som krävs för att socialtjänsten ska uppfattas som lätt tillgänglig av till exempel äldre personer, personer med funktionsnedsättning och barn. Det krävs en god bild av hur behovet av information om socialtjänsten ser ut lokalt och vilka ”trösklar” som finns för att ta kontakt med socialtjänsten. Arbetet kräver också uppföljning av de förbättringar som görs.<sup>46</sup>

Den föreslagna bestämmelsen om att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig kompletterar föreslaget om att socialtjänsten ska arbeta förebyggande. För att socialtjänsten ska kunna arbeta förebyggande och erbjuda tidiga insatser krävs att människor har kunskap om socialtjänsten och att det är enkelt att komma i kontakt med den.<sup>47</sup>

## Det ska vara enkelt för enskilda att ta kontakt med socialtjänsten

Att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig innebär bland annat att det ska vara enkelt för enskilda att komma i kontakt med socialtjänsten, oavsett vilka individuella förutsättningar en person har. Den föreslagna bestämmelsen anger en övergripande inriktning för hur socialtjänsten ska planeras och utformas när det gäller den enskildes möjligheter att enkelt ta och ha kontakt med verksamheten. Tillgänglighet kan uppnås på olika sätt och bestämmelsen förutsätter inte att vissa bestämda åtgärder vidtas. Att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig betyder att frågan om tillgänglighet kontinuerligt ska uppmärksammas och övervägas inom ramen för den ordinarie verksamheten.<sup>48</sup>

Enskilda bör kunna nå socialtjänsten på olika sätt, såväl genom personliga besök som via olika elektroniska kommunikationstjänster. I akuta situationer bör det vara möjligt att komma i kontakt med socialtjänsten efter ordinarie kontorstid, genom så kallad socialjour. Att vara lätt tillgänglig innebär i det här sammanhanget även att göra det lättare för människor att ta steget att kontakta socialtjänsten. Det kan handla om att socialtjänsten är synlig i miljöer eller sammanhang där enskilda som behöver stöd och hjälp befinner sig, eller att socialtjänsten erbjuder insatser utan föregående individuell behovsprövning.<sup>49</sup>

---

<sup>46</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 417.

<sup>47</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 218–219.

<sup>48</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 648.

<sup>49</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 649.

När det gäller att vara lätt tillgänglig för barn är regeringens uppfattning att en socialtjänst som är utåtriktad, har ett gott bemötande och är synlig för barn kan öka tilliten till socialtjänsten och benägenheten hos barnet att faktiskt ta kontakt med socialtjänsten. Det är också viktigt att socialtjänsten arbetar utifrån barns och ungas olika behov och förutsättningar, exempelvis funktionsnedsättning. Regeringen anser att frågan om hur socialtjänsten kan vara lätt tillgänglig för barn särskilt behöver uppmärksammas i det lokala arbetet.<sup>50</sup>

Kravet på en lätt tillgänglig socialtjänst gäller utöver de krav på tillgänglighet som följer av förvaltningslagen (2017:900), FL, diskrimineringslagen (2008:567), lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, minoritetslagen, och plan- och bygglagen (2010:900).<sup>51</sup>

## Digitala lösningar kan vara en kontaktväg

Regeringen anser att digitala lösningar är en viktig förutsättning för att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. Det är också ett sätt att skapa nya arbetssätt och ytterligare kontaktvägar med medborgarna. E-tjänster kan till exempel göra det möjligt för enskilda att kontakta socialtjänsten när det passar dem, utan att behöva förhålla sig till exempelvis vissa öppettider. Ett digitalt arbetssätt inom socialtjänsten kräver genomgående analyser och riskbedömningar för att säkerställa att den digitala kontakten sker på ett säkert sätt. Att socialtjänsten är lätt tillgänglig digitalt handlar emellertid också om att nå ut med information om socialtjänsten till den som inte har, men som kan vara hjälpt av kontakt med socialtjänsten.<sup>52</sup>

Digitaliseringen får inte innebära att grupper ställs utanför kontakten med socialtjänsten. Alla ska kunna komma i kontakt med socialtjänsten, oavsett digitala resurser och kunskaper. Vissa personer har av olika skäl svårt att nyttja e-tjänster. Det kan till exempel handla om att den enskilde saknar e-legitimation, tillgång till utrustning eller saknar tillräcklig digital kompetens eller på annat sätt saknar förmåga att använda digital teknik. Allt socialt arbete kan inte heller utföras digitalt och på distans. Socialtjänsten kan till exempel behöva vara på plats för att bedöma ett barns situation. För den som blir utsatt för våld i hemmet kan det vara svårt att larma om sin situation via en digital kontakt.<sup>53</sup>

---

<sup>50</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 219.

<sup>51</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 649.

<sup>52</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 221.

<sup>53</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 221.

# Bestämmelser om barnets bästa förtydligas och kompletteras

Det föreslås att det ska förtydligas i den nya socialtjänstlagen att det vid alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.<sup>54</sup> Jämfört med hittillsvarande lydelse läggs ”i första hand” och ”bedöms” till i den föreslagna bestämmelsen. Genom tillägget överensstämmer den föreslagna bestämmelsen därmed med artikel 3.1 i den reviderade svenska översättningen av barnkonventionen.<sup>55</sup>

Barnets bästa kan inte fastställas en gång för alla, utan måste bedömas vid alla åtgärder som rör barnet, till exempel vid handläggning av ett ärende, genomförande av en insats eller uppföljning av barnets situation. Vad som är bäst för barnet ska undersökas och vägas mot andra intressen. Vid denna avvägning ska barnets bästa – vilket följer av uttrycket i första hand beaktas – ha hög prioritet och inte bara vara ett bland flera överväganden. Om barnets bästa står i konflikt med någon annans intressen eller rättigheter, till exempel föräldrarnas, måste en avvägning göras i varje enskilt fall.<sup>56</sup>

Vidare föreslås det införas en uttrycklig bestämmelse om att det vid bedömningen av barnets bästa ska tas hänsyn till barnets åsikter.<sup>57</sup> En förutsättning för detta är att barnet ges möjlighet att uttrycka sina åsikter. Barnets åsikter ska därefter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Barnets rätt att framföra sina åsikter följer av 11 kap. 2 § i förslaget till ny socialtjänstlag.<sup>58</sup>

## Barns rätt till information förtydligas

Nuvarande bestämmelse som innebär att ett barn ska få relevant information vid en åtgärd som rör barnet föreslås föras över till den nya socialtjänstlagen med tillägget att informationen ska ges kontinuerligt.<sup>59</sup> Ett barn som är i kontakt med socialtjänsten ska informeras kontinuerligt och bli delaktig i det som pågår och planeras och som har med barnets situation att göra. Information behöver ges kontinuerligt under hela tiden som ett ärende pågår (jämför proposition 2006/07:129 Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m. s. 38).<sup>60</sup>

---

<sup>54</sup> Se 3 kap. 1 § första stycket första meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 1 kap. 2 § första stycket SoL.

<sup>55</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 649.

<sup>56</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 649.

<sup>57</sup> Se 3 kap. 1 § första stycket andra meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>58</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 649.

<sup>59</sup> Se 3 kap. 3 § första meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 11 kap 10 § första stycket första meningen SoL.

<sup>60</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 650.

Det föreslås även ett tillägg i bestämmelsen om barns rätt till information som anger att informationen ska anpassas till barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar.<sup>61</sup> Det innebär att informationen kan behöva ges på ett enkelt och tydligt språk och vid flera tillfällen. Informationen kan även behöva anpassas utifrån barnets kognitiva förmåga att förstå information och till barnets förmåga att hantera starka känslor.<sup>62</sup>

Vidare föreslås att den som lämnar informationen så långt det är möjligt ska försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Det kan till exempel göras genom att ställa frågor om den information som har lämnats, även om barnet inte får pressas att besvara frågor. Den som lämnar informationen behöver vara lyhörd och reflektera över hur barnet reagerar på informationen för att kunna ta ställning till om barnet har förstått den.<sup>63</sup>

## Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet

Det föreslås ett krav att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.<sup>64</sup> Med vetenskap avses vetenskaplig kunskap som har tagits fram med olika forskningsmetoder. Med beprövad erfarenhet avses kunskap som vuxit fram i verksamheten genom att kunskaper från profession och brukare har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning.<sup>65</sup>

Förslaget att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär att verksamheten ska vara förenlig med tillgänglig vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta förutsätter att en sammanvägd bedömning görs av olika vetenskapliga studier samt beprövad erfarenhet. Det är också viktigt att värdera om och på vilket sätt forskningen är relevant för verksamheten.<sup>66</sup>

Om det inom ett visst område saknas vetenskapliga studier eller beprövad erfarenhet, eller om underlaget är begränsat, utgör den föreslagna bestämmelsen inget hinder mot att socialtjänsten ändå bedriver verksamhet inom detta område. Den föreslagna bestämmelsen utgör inte heller något hinder mot att tillhandahålla insatser av socialpolitisk karaktär, till exempel försörjningsstöd, som inte har sin grund i vetenskap och beprövad

---

<sup>61</sup> Se 3 kap. 3 § andra meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>62</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 650–651.

<sup>63</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 651.

<sup>64</sup> Se 5 kap. 1 § första stycket andra meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>65</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 653.

<sup>66</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 653.

erfarenhet. Däremot ska hänsyn tas till vetenskap och beprövad erfarenhet vid utformningen av sådana insatser.<sup>67</sup>

## Vetenskap och beprövad erfarenhet vid val av insats

I förarbetena till den nuvarande socialtjänstlagen betonar regeringen att vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80 s. 91). Med förslaget om att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet ska även det vägas in i bedömningen av lämplig insats. Regeringen konstaterar dock att hur de olika delarna ska vägas samman inte kan beskrivas på ett entydigt sätt. Att arbeta kunskapsbaserat innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för val av insatser: den bästa tillgängliga kunskapen, den enskildes erfarenheter och önskemål, den enskildes situation och kontextuella omständigheter samt den professionelles expertis.<sup>68</sup>

Enligt regeringen måste socialnämnden också ha rätt att göra en rimlig avvägning mellan målet man vill uppnå och olika insatserns förväntade effekt och kostnader. Socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, samtidigt som biståndsprövningen även fortsättningsvis sätter vissa gränser för vilka insatser som kan ges. Det är viktigt att socialtjänsten är öppen med vilken kunskap som finns, vilken sammanvägning som görs och att arbetet kontinuerligt följs upp. Kommunerna har olika utgångslägen och förutsättningar, såsom kommunstorlek, geografiskt läge, befolkningssammansättning och andra faktorer som påverkar. Viss hänsyn måste kunna tas till lokala förutsättningar när det till exempel gäller bredden i det utbud av insatser som erbjuds.<sup>69</sup>

Vid val av lagreglerade insatser ligger fokus på rättstillämpning samt på kunskaper om vilka behov insatsen kan tillgodose, i vilka situationer insatsen är lämplig samt kunskaper om hur insatsen bäst bör utföras och vilka risker som eventuellt kan finnas. Vad gäller övriga insatser, som inte specifikt anges i socialtjänstlagen, behöver även insatserna som sådana värderas utifrån deras stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet. När insatser ges utan behovsprövning innebär det enligt regeringen att socialtjänsten vid val av insatser och eventuella villkor för att kunna ta del av dessa, måste beakta vetenskap och beprövad erfarenhet. Genom att redovisa skälen till

---

<sup>67</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 653.

<sup>68</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 250–251.

<sup>69</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 251.



valet av en viss insats klagörs vilka omständigheter som det har tagits hänsyn till i det enskilda fallet.<sup>70</sup>

## Socialnämnden ska fortlöpande följa upp kvaliteten i verksamheten

I syfte att tydliggöra vikten av uppföljning och skapa bättre förutsättningar för god kvalitet inom socialtjänsten, anser regeringen att bestämmelsen om att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras bör kompletteras med att kvaliteten även fortlöpande ska följas upp.<sup>71</sup> Förslaget på tillägg innebär ett tydliggörande av socialnämndens ansvar att följa upp kvaliteten i verksamheten. Uppföljning anses dock redan ingå i formuleringen att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras (proposition 1997/98:113 Nationell handlingsplan för äldrepolitiken s. 119).<sup>72</sup>

När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten enligt 10 kap. 8 § kommunallagen (2017:725), KL.<sup>73</sup>

## Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande

Det förslås införas en bestämmelse om att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet.<sup>74</sup> Det förslaget innebär att det tydliggörs i den nya lagen att socialnämnden har ett brottsförebyggande ansvar, utöver det generella förebyggande ansvaret.<sup>75</sup> Syftet är att komplettera socialtjänstens allmänt preventiva arbete med ett tydligt brottsförebyggande arbete där särskilda brottsförebyggande och återfallsförebyggande insatser används.<sup>76</sup>

Enligt förslaget ska socialnämnden genom olika insatser arbeta för att förebygga och motverka brottslighet. Insatser behöver sättas in i ett tidigt skede och särskilda brottsförebyggande och återfallsförebyggande insatser behöver användas.<sup>77</sup>

---

<sup>70</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 251.

<sup>71</sup> Se 5 kap. 2 § i förslaget till ny socialtjänstlag som i huvudsak motsvarar hittillsvarande 3 kap. 3 § fjärde stycket SoL.

<sup>72</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 654.

<sup>73</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 254.

<sup>74</sup> Se 6 kap. 8 § i förslaget till ny socialtjänstlag. Paragrafen har inte har någon tidigare motsvarighet i hittillsvarande socialtjänstlagen.

<sup>75</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 656.

<sup>76</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 267.

<sup>77</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 656.

Exempel på insatser som kan vara aktuella att använda är

- föräldraskapsstöd med ett brottsförebyggande fokus,
- uppsökande arbete,
- kontaktperson och kontaktfamilj,
- olika typer av insatser i samverkan med andra aktörer,
- manualbaserade program för att motverka fortsatt normbrytande beteende,
- sociala insatsgrupper, och
- stöd till avhoppare.<sup>78</sup>

Det är väsentligt att de insatser som ges är i enhetlighet med bästa tillgängliga kunskap enligt de kunskapsstöd som finns. Socialnämnden i respektive kommun avgör vilken insats som bör ges med hänsyn till den enskildes förutsättningar och behov.<sup>79</sup>

Den föreslagna bestämmelsen föreslås inte vara begränsad till att avse endast en viss typ av brottslighet. Genom den föreslagna bestämmelsen bör inriktningen på arbetet kunna anpassas efter lokala behov och ge förutsättningar för flexibilitet, eftersom brottsligheten och samhällsutmaningar kopplad till den kan ändras över tid och skilja sig åt geografiskt. Insatserna kan därmed komma att variera från kommun till kommun och avse såväl vuxna som barn.<sup>80</sup>

Socialnämndens brottsförebyggande arbete bör inriktas på att minska individens risk och benägenhet att begå brott och återfalla i brott, så kallad social brottsprevention. Det är dock viktigt att socialtjänsten även fortsättningsvis arbetar allmänpreventivt. Det betyder att socialtjänsten fortsätter att bedriva ett förebyggande arbete med att minska sociala faktorer som bland annat riskerar att leda till kriminalitet.<sup>81</sup>

## Socialnämnden ska förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga

För att främja en utveckling där det brottsförebyggande arbetet riktat mot barn och unga stärks, anser regeringen att det bör införas en bestämmelse i den nya socialtjänstlagen som tydliggör socialnämndens ansvar att arbeta för att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga.<sup>82</sup> Därför föreslås en särskild bestämmelse om att socialnämnden särskilt ska arbeta för och ta de initiativ som behövs för att förebygga och motverka

---

<sup>78</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 657.

<sup>79</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 657.

<sup>80</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 267.

<sup>81</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 268.

<sup>82</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 434.

brottslighet bland barn och unga.<sup>83</sup> I det arbetet behöver socialnämnden agera proaktivt och ta egna initiativ för att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga. Insatser behöver sättas in i ett tidigt skede och särskilda brottsförebyggande och återfallsförebyggande insatser behöver användas.<sup>84</sup>

Exempel på insatser som kan vara aktuella är

- föräldraskapsstöd med ett brottsförebyggande fokus,
- uppsökande arbete, kontaktperson och kontaktfamilj,
- olika typer av insatser i samverkan med andra aktörer,
- manualbaserade program för att motverka fortsatt normbrytande beteende och kriminalitet,
- sociala insatsgrupper, och
- stöd till avhoppare.<sup>85</sup>

Det är väsentligt att de insatser som ges är i enhetlighet med bästa tillgängliga kunskap enligt de kunskapsstöd som finns. Socialnämnden avgör vilken insats som bör ges med hänsyn till den enskildes förutsättningar och behov.<sup>86</sup>

Verksamheter som möter barn och unga och föräldrar behöver ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer, rutiner för att tidigt fånga upp dem som befinner sig i riskzonen för kriminalitet samt kunskap om ändamålsenliga metoder.<sup>87</sup>

## Utökat ansvar för planering av insatser och samverkan vid planering

Kommunens skyldighet att planera sina insatser föreslås utvidgas från att ha varit begränsad till insatser för äldre människor och människor med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar till att avse alla insatser till enskilda. Även skyldigheten att samverka justeras till följd av att bestämmelsen utvidgas.<sup>88</sup>

Den föreslagna bestämmelsen innebär att kommunen ska planera sina insatser till enskilda för att tillgodose behovet av insatser och för att kunna anpassa socialtjänstens insatser efter nya förhållanden och samhällsförändringar. I planeringen behöver kommunen ha kunskap om demografin och kommuninvånarnas behov. Förändringar i befolkningens

---

<sup>83</sup> Se 18 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlag som inte har någon tidigare motsvarighet.

<sup>84</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 698.

<sup>85</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 698.

<sup>86</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 698.

<sup>87</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 433.

<sup>88</sup> Se 7 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 5 kap. 6 § andra stycket och 8 § andra stycket SoL. Se även prop. 2024/25:89 s. 657.

storlek och sammansättning är en avgörande faktor för behovet av insatser inom socialtjänsten. Vidare behöver kommunen även utgå från sociala förändringar och sociala problem i planeringen. Det kan till exempel handla om ungdomsbrottslighet, våld i nära relationer och skadligt bruk och beroende, vilka ofta kräver samordnade insatser. Oavsett om insatserna riktar sig till enskilda personer eller grupper behöver kommunen i sin planering ha kunskap om förutsättningarna på samhälls- och gruppnivå. Utvecklade kunskaps- och beslutsunderlag kommer att behövas i planeringen av insatserna, exempelvis olika omvärldsanalyser.<sup>89</sup>

Det ställs inte upp några krav på formerna för planeringen, men den bör ha sin utgångspunkt i de lokala förutsättningarna i kommunen. Kommunen avgör alltså själv hur planeringsarbetet ska bedrivas. Det kan dock vara lämpligt att kommunen samordnar denna planering med annan planering som kommunen är skyldig att svara för, exempelvis bostadsförsörjningen.<sup>90</sup>

I den föreslagna bestämmelsen föreslås att kommunen i planeringen särskilt ska väga in behovet av tidiga och förebyggande insatser. Tidiga och förebyggande insatser kan bidra till att behovet av mer ingripande vård- och omsorgsinsatser skjuts fram eller i bästa fall aldrig uppstår.<sup>91</sup> I planeringen behöver kommunen utgå från de behov av insatser och de sociala problem som finns i kommunen.<sup>92</sup>

## Samverka med regionen samt andra relevanta samhällsorgan och organisationer

I planeringen föreslås att kommunen ska samverka med regionen samt med andra relevanta samhällsorgan och organisationer vid planeringen av alla insatser utom sådana där det saknas behov av samverkan. Det är inte alltid relevant att samverka med alla parter vid alla typer av insatser till enskilda. Det är till exempel inte alltid nödvändigt att samverka med regionen vid planering av vissa insatser inom individ- och familjeomsorgens område. Däremot kan det exempelvis finnas behov av samverkan med skola och polis vid övergripande planering av insatser mot ungdomsbrottslighet. Det kan även handla om intern samverkan inom kommunen. Kommunen bör därför samverka med de för den aktuella planeringen relevanta samhällsorganen och organisationerna.<sup>93</sup>

Vilken form av insats som kommunen planerar för avgör behovet av samverkan och med vem som kommunen bör samverka. Om kommunen kan konstatera att det saknas behov av samverkan med regionen, andra samhällsorgan eller organisationer vid planeringen av insatser kan

---

<sup>89</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 657.

<sup>90</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 657–658.

<sup>91</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 658.

<sup>92</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 276.

<sup>93</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 658.

kommunen avstå samverkan. Vissa insatser finns det i regel behov av att samverka om. Vid till exempel den övergripande planeringen av insatser för äldre personer och för personer med funktionsnedsättning, vilka vanligtvis har insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård, finns det behov av samverkan med regionen men även med organisationer som representerar grupperna.<sup>94</sup>

## Bestämmelser om äldreomsorg på minoritetsspråk förs in i den nya lagen

Bestämmelserna i minoritetslagen om enskildas rätt att i vissa fall få hela eller en väsentlig del av den omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar ett nationellt minoritetsspråk föreslås föras över till den nya socialtjänstlagen. Även bestämmelsen om att kommunen inom ramen för sådan omsorg ska beakta personers behov av att upprätthålla sin kulturella identitet föreslås föras över till den nya lagen, liksom bestämmelsen om att kommunen ska informera om möjligheterna till äldreomsorg på minoritetsspråk.<sup>95</sup> Regeringen anser att regelverket blir tydligare om de nationella minoriteternas rättigheter inom äldreomsorgen regleras integrerat med andra bestämmelser om äldreomsorg.<sup>96</sup>

Motsvarande bestämmelser i minoritetslagen föreslås då upphävas och ersättas av en upplysning om bestämmelserna i socialtjänstlagen.<sup>97</sup>

## Definitioner av vårdformer förs in i den nya lagen

Definitionerna av vad som avses med familjehem, stödboende, hem för vård eller boende och skyddat boende föreslås föras över från socialtjänstförordningen (2001:937), SoF, till den nya socialtjänstlagen.<sup>98</sup> Regeringen anser att definitionerna är av central betydelse för tillämpningen av socialtjänstlagen och att det därför kan anses bidra till en ökad tydlighet att i stället placera dem i lagen.<sup>99</sup>

---

<sup>94</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 658.

<sup>95</sup> Se 8 kap. 6–9 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag och prop. 2024/25:89 s. 273.

<sup>96</sup> Prop. 2024/25:89 s. 289.

<sup>97</sup> Se 18–18 c §§ minoritetslagen och prop. 2024/25:89 s. 273.

<sup>98</sup> Se 9 kap. 2–4 och 6 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar 3 kap. 1–2 §§ SoF.

<sup>99</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 293–294.

# Genomförandeplanen ska ses över om vårdplanen revideras

I den nya socialtjänstlagen föreslås ett tillägg som innebär att om en vårdplan för vård utanför det egna hemmet revideras, ska även planen för genomförande av vården ses över, om det finns en sådan plan.<sup>100</sup>

Genomförandeplanen ska därmed vid behov göras om och anpassas till nya förhållanden.<sup>101</sup>

# Den enskildes möjlighet till inflytande vid insatser i boendet utvidgas

Det föreslås att bestämmelsen om den enskildes möjlighet till inflytande vid insatser i boendet inte längre ska vara begränsad till äldre personer, utan gäller alla som får insatser i boendet.<sup>102</sup> Med boende avses den bostad eller det hem där den enskilde tillbringar sin huvudsakliga dygnsvila. Även andra boendeformer där den enskilde tillbringar sin huvudsakliga dygnsvila omfattas av begreppet. Det innebär att möjligheten för den enskilde att bestämma när och hur insatser i boendet ges till exempel omfattar familjehem, stödboende, skyddat boende och hem för vård eller boende.<sup>103</sup>

Socialnämnden ska dock även fortsättningsvis kunna ta hänsyn till praktiska och ekonomiska faktorer vid val av insatser för att tillgodose den enskildes behov och vid utförandet av insatserna. Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål (jämför prop. 2000/01:80 s. 91). I bedömningen ska även vetenskap och beprövad erfarenhet beaktas. Bestämmelser i arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen är andra relevanta faktorer som påverkar hur långt det är möjligt för den enskilde att kunna välja när och hur en insats ska ges.<sup>104</sup>

---

<sup>100</sup> Se 9 kap. 13 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som delvis motsvarar hittillsvarande 11 kap. 3 § andra stycket sista meningen SoL.

<sup>101</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 666.

<sup>102</sup> Se 10 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlagen som delvis motsvarar 5 kap. 5 § fjärde stycket SoL.

<sup>103</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 668.

<sup>104</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 668.

# Insatser för personliga och ekonomiska behov delas upp

Rätten till insatser för personliga behov och för ekonomiska behov föreslås delas upp i den nya socialtjänstlagen. Syftet är att göra lagen tydligare och lättare att tillämpa. Någon ändring i sak är inte avsedd.<sup>105</sup>

I den nya lagen föreslås den del av bistånd till livsföringen som inte avser ekonomiska behov ersättas av uttrycket insatser för personliga behov. Enligt regeringens uppfattning är insatser ett tydligare begrepp som bättre speglar vad det är fråga om för hjälp än vad bistånd för livsföringen gör.<sup>106</sup> När det gäller ekonomiskt bistånd anser dock regeringen att det finns skäl att behålla uttrycket bistånd i det sammanhanget.<sup>107</sup>

Nuvarande bestämmelse som innebär att socialnämnden, utöver bistånd för att uppnå en skälig levnadsnivå, får ge bistånd om det finns skäl för det, föreslås också föras över till den nya lagen med samma uppdelning.<sup>108</sup>

## Insatser för personliga behov efter behovsprövning

En särskild bestämmelse föreslås som innehåller bestämmelser om rätten till insatser för personliga behov efter behovsprövning.<sup>109</sup> Att insatser utifrån personliga behov lagstiftningstekniskt placeras i en annan bestämmelse än ekonomiskt bistånd innebär inte någon ändring i sak eller några förändrade krav på kommunerna jämfört med hittillsvarande reglering.<sup>110</sup>

Med personliga behov avses sådana behov som enligt den nuvarande socialtjänstlagen täcks av uttrycket livsföringen i övrigt och som inte utgör ekonomiskt bistånd, det vill säga alla behov som rör den enskildes dagliga liv eller på annat sätt är kopplade till honom eller henne som person. Det kan till exempel handla om behov av hjälp med dagliga sysslor i hemmet, såsom att hålla rent, laga mat och tvätta kläder. Det kan även handla om behov av hjälp att klä på sig, äta, dricka eller sköta sin personliga hygien. Vidare kan det handla om behov av att bryta oönskad isolering och stöd för att sköta kontakter med familj och vänner såväl som med organisationer och myndigheter. Ytterligare exempel är behov av omfattande omsorg eller vård som kräver närhet till personal dygnet runt. Personliga behov kan även avse behov av stöd för att lämna en våldsamt relation eller för att ta sig ur ett

<sup>105</sup> Se till exempel prop. 2024/25:89 s. 315.

<sup>106</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 315.

<sup>107</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 354.

<sup>108</sup> Se 11 kap. 4 § och 12 kap. 2 § i förslaget till ny socialtjänstlagen som motsvarar 4 kap. 2 § SoL i hittillsvarande lag och prop. 2024/25:89 s. 355.

<sup>109</sup> Se 11 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag. Första stycket motsvarar delar av hittillsvarande 4 kap. 1 § första stycket SoL. Andra stycket motsvarar delar av hittillsvarande 4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen SoL.

<sup>110</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 315.

skadligt bruk eller beroende. Det kan också handla om stöd till föräldrar eller anhöriga. Vissa barn och unga kan därtill ha behov av att vårdas utanför det egna hemmet för att få trygghet och goda uppväxtförhållanden. Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av alla behov som ska anses ingå i begreppet, utan en individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall (jämför prop. 2000/01:80 s. 92).<sup>111</sup>

Uttrycket ”skäligen levnadsnivå” föreslås ändras till ”skäliga levnadsförhållanden”. Insatserna ska därmed tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden. I stället för en mät- och jämförbar nivå syftar ”levnadsförhållanden” på sådana förhållanden som är viktiga för den enskildes sammantagna livssituation. Ingen ändring i sak är avsedd.<sup>112</sup>

Vad som är skäliga levnadsförhållanden måste avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes individuella behov och situation. Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga ska socialnämnden även fortsättningsvis väga samman olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål (jämför prop. 2000/01:80 s. 91).<sup>113</sup>

Vidare framgår av 5 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Av 5 kap. 1 och 2 §§ i förslaget framgår även att verksamheten ska vara av god kvalitet och att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. För utförandet av insatserna ska det enligt 5 kap. 3 § i förslaget även finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.<sup>114</sup>

## Insatser utan individuell behovsprövning

Socialnämnden föreslås få möjlighet att tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning.<sup>115</sup> Det föreslås vara upp till varje socialnämnd att avgöra om insatser ska erbjudas utan individuell behovsprövning samt vilken eller vilka insatser som i sådant fall ska tillhandahållas på det sättet. Det är endast insatser för personliga behov som kan erbjudas utan individuell behovsprövning. Insatser för ekonomiska behov, det vill säga att den enskilde får pengar eller motsvarande av socialnämnden, får inte ges utan behovsprövning.<sup>116</sup>

Det föreslås även att den som genomför insatser utan individuell behovsprövning ska informera enskilda som vänder sig till verksamheten om

---

<sup>111</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 670.

<sup>112</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 670.

<sup>113</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 670.

<sup>114</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 670.

<sup>115</sup> Se 11 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>116</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 672.



möjligheten att ansöka om behovsprövade insatser för personliga behov. Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.<sup>117</sup>

## Insatser till barn utan individuell behovsprövning

Det föreslås att vårdnadshavarens samtycke ska krävas för att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning till barn som inte har fyllt 15 år. Socialnämnden får dock tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning till barn som har fyllt 15 år utan vårdnadshavarens samtycke om insatsen är lämplig att tillhandahålla utan individuell behovsprövning.<sup>118</sup> Det innebär att nämnden vare sig behöver inhämta vårdnadshavarens samtycke eller informera vårdnadshavaren. Insatser får även tillhandahållas mot vårdnadshavarens uttryckliga vilja. En grundläggande förutsättning är dock alltid att barnet vill ta del av den aktuella insatsen.<sup>119</sup>

Om socialnämnden vill erbjuda insatser utan individuell behovsprövning till barn mellan 15 och 18 år, ska nämnden överväga om insatsen är lämplig att erbjuda den tänkta målgruppen på det sättet. Nämnden bör som ett led i övervägandet göra en övergripande bedömning av barnets bästa, sett till vilka för- och nackdelar det kan innebära för barn i den tilltänkta målgruppen att ta del av insatsen utan individuell behovsprövning och utan vårdnadshavarens samtycke. Av 11 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag följer vidare att vissa insatser inte får erbjudas barn utan individuell behovsprövning.<sup>120</sup>

### Läs mer

Läs mer om insatser utan individuell behovsprövning i meddelandeblad 3/2025 Insatser utan individuell behovsprövning - vad gäller?

## Insatser för ekonomiska behov

Den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd föreslås regleras särskilt.<sup>121</sup> Bestämmelserna om den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd för att uppnå en skälig levnadsnivå är grundläggande i en ny socialtjänstlag och regeringen anser att de därför bör föras över till den nya lagen oförändrade i

<sup>117</sup> Se 11 kap. 6 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>118</sup> Se 21 kap. 2 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>119</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 706.

<sup>120</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 706.

<sup>121</sup> Se 12 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag. Första stycket motsvarar delar av hittillsvarande 4 kap. 1 § första stycket SoL. Andra stycket motsvarar delar av hittillsvarande 4 kap. 1 § fjärde stycket första meningen SoL.

sak. Syftet med uppdelningen mellan ekonomiska och personliga behov är att göra lagen tydligare och lättare att tillämpa.<sup>122</sup>

För ekonomiskt bistånd föreslås uttrycket ”levnadskostnader i övrigt” användas i stället för ”bistånd för livsföringen i övrigt”. Någon ändring i sak är dock inte avsedd. Precis som livsföring i övrigt omfattar levnadskostnader i övrigt allt som inte är direkt försörjning, men som ändå kan behövas för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.<sup>123</sup>

## Utvidgad målgrupp för brottsofferstöd

Nuvarande bestämmelse som innebär att socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd till den som har utsatts för brott och till dennes närstående föreslås föras över till den nya socialtjänstlagen.<sup>124</sup> Jämfört med lydelsen i nuvarande socialtjänstlagen föreslås dock socialnämndens ansvar att uppmärksamma personer som kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation att utvidgas. Den föreslagna bestämmelsen omfattar inte endast kvinnor, utan alla som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående samt personer som är eller har varit utsatta för våld eller förtryck med hedersmotiv.<sup>125</sup> Bestämmelsen gäller alltså oavsett den enskildes kön, könsidentitet eller könsuttryck. Socialtjänstens ansvar för kvinnor som utsätts för våld eller andra övergrepp av en närstående man kvarstår dock i samma omfattning.<sup>126</sup>

Den föreslagna bestämmelsen synliggör, precis enligt nuvarande bestämmelse, de skyldigheter som åvilar socialnämnden, men är ingen rättighetsbestämmelse och enskilda beviljas inte insatser med stöd av den. I praktiken innebär detta att socialtjänsten vid behov, det vill säga efter en individuell bedömning, ska ge stöd och hjälp till alla brottsoffer (jämför proposition 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor s. 11 och 12). Det finns inget hinder mot att socialtjänsten även erbjuder insatser utan individuell behovsprövning. Att socialtjänstens stöd ska grunda sig i det behov som finns innebär att så länge mäns våld mot kvinnor är den form av våld i nära relationer som tar sig allvarligast uttryck behöver socialtjänsten i högre utsträckning vara beredd att ge stöd till våldsutsatta kvinnor.<sup>127</sup>

---

<sup>122</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 353.

<sup>123</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 354.

<sup>124</sup> Se 13 kap. 1 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 5 kap. 11 § första stycket SoL.

<sup>125</sup> Se 13 kap. 1 § andra stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som delvis motsvarar hittillsvarande 5 kap. 11 § andra stycket SoL.

<sup>126</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 677.

<sup>127</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 677.

## Innebörden av uttrycket närstående

Utgångspunkten för om någon ska betraktas som närstående eller inte är om det finns en nära och förtroendefull relation mellan honom eller henne och den som utsatts för brottet. Exempelvis kan makar, sambor, pojk- och flickvänner som en person har ett mer fast och varaktigt förhållande med, föräldrar och fosterföräldrar, mor- och farföräldrar, mostrar och fastrar, syskon, barn och barnbarn komma att omfattas av närståendebegreppet. Bedömningen ska göras utifrån familje- och levnadsförhållandena i det enskilda fallet (jämför prop. 2006/07:38 s. 46). Som bestämmelsen föreslås utformas kan den också bli tillämplig även om våldet i stället utövas av till exempel en flickvän, en syster eller en mamma. Även hedersrelaterat våld mot till exempel döttrar eller systrar omfattas av bestämmelsen (jämför prop. 2006/07:38 s. 27).<sup>128</sup>

Något krav på att den närstående ska vara dömd eller polisanmäld finns inte, utan socialnämnden ska kunna erbjuda hjälpinsatser av olika slag på ett mycket tidigt stadium till den som behöver det. Det är viktigt att socialtjänsten är lyhörd för vad den som är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av. Socialtjänsten måste aktivt erbjuda hjälp av olika slag (jämför proposition 1997/98:55 Kvinnofrid s. 137 och 138).<sup>129</sup>

## Våld eller förtryck med hedersmotiv

Med heder avses en sådan kollektivt präglad heder som kännetecknas av starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar och att familjens eller släktens anseende, ställning eller liknande är beroende av de individuella medlemmarnas handlande, till exempel kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till sådana ideal. Begreppen familj eller släkt avses i vid bemärkelse och kan alltså avse såväl nära familjemedlemmar som mer avlägsna släktingar. Vidare omfattas annan liknande grupps heder. Härmed avses andra med familjen eller släkten jämförbara kollektiv som i formell mening inte utgör familj eller släkt, men som betraktas som familj eller släkt. Det är alltså inte ett krav att det finns ett släktskap, men avsikten är inte att träffa grupper eller sammanslutningar som inte kan likställas med familj eller släkt, till exempel kriminella nätverk (jämför proposition 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet s. 104). Uttrycket ”våld eller förtryck” är ett etablerat begrepp för den brottslighet som här avses och uttrycket hedersförtryck används bland annat i 4 kap. 4 e § brottsbalken.<sup>130</sup>

---

<sup>128</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 677.

<sup>129</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 678.

<sup>130</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 678.

# Dokumentationsskyldigheten utvidgas

Nuvarande bestämmelse om att handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras föreslås föras över till den nya socialtjänstlagen.

Dokumentationsskyldigheten föreslås utvidgas till att gälla genomförande av alla insatser, det vill säga även sådana som inte har föregåtts av ett beslut.<sup>131</sup>

Insatser har samma innebörd som i 10 kap. 1 § i förslaget, det vill säga rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det. Jämfört med nuvarande reglering föreslås alltså skyldigheten att dokumentera inte längre ska vara begränsad till genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling.<sup>132</sup>

Bestämmelserna om att det är beslut och åtgärder i ärendet liksom faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ska dokumenteras föreslås också föras över till den nya lagen oförändrade i sak. Enligt förslaget är det endast sådana uppgifter som är av betydelse med hänsyn till verksamhetens art och det enskilda fallet behöver dokumenteras.<sup>133</sup> Dokumentationens omfattning kommer att variera utifrån insatsens karaktär och till vem den riktar sig. Ingreppande och intensiva insatser av behandlingskaraktär kräver i regel mer utförlig dokumentation än omvårdande eller stödjande insatser. När den enskildes kommunikationsförmåga är begränsad kan det också krävas mer utförlig dokumentation.<sup>134</sup>

## Undantag från dokumentationsskyldigheten

I den nya lagen föreslås det två undantag från skyldigheten att dokumentera.

Det föreslås ett undantag som innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte behöver dokumenteras vid genomförande av rådgivning.<sup>135</sup> Dokumentation av andra uppgifter, till exempel övergripande uppgifter som behövs för att följa upp eller kontrollera verksamheten, omfattas inte av undantaget.<sup>136</sup>

Det andra undantaget ger socialnämnden en befogenhet att medge undantag från skyldigheten att dokumentera. Enligt det förslaget ska socialnämnden få besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning. Uppgifter som kan röja den enskildes identitet får dock

---

<sup>131</sup> Se 14 kap. 3 § första meningen i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 11 kap. 5 § första stycket SoL.

<sup>132</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 682.

<sup>133</sup> Se 14 kap. 3 § andra och tredje meningarna i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 11 kap. 5 § första stycket SoL.

<sup>134</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 682.

<sup>135</sup> Se 14 kap. 4 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>136</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 683.

bara undantas från kravet på dokumentation om det finns särskilda skäl.<sup>137</sup> Andra uppgifter än sådana som på något sätt kan avslöja den enskildes identitet ska alltid dokumenteras enligt vad som följer av 14 kap. 3 § i förslaget till ny socialtjänstlag. Det ankommer på socialnämnden att besluta om undantag från kravet på dokumentation.<sup>138</sup>

### Läs mer

Läs mer om dokumentation och undantagen från skyldigheten att dokumentera i meddelandeblad 3/2025 Insatser utan individuell behovsprövning - vad gäller?

## Ändring av beslut till den enskildes nackdel

I förslaget till en ny socialtjänstlag föreslås en bestämmelse om att socialnämnden får ändra ett beslut om en insats som gäller tills vidare till den enskildes nackdel om förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt.<sup>139</sup> Den föreslagna bestämmelsen kompletterar 37 § andra stycket FL som reglerar när ett beslut får ändras till den enskildes nackdel.<sup>140</sup>

Att ett beslut gäller tills vidare innebär att det gäller utan någon angiven tidsbegränsning. Ett sådant beslut får, enligt förslaget, ändras om förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt. Det innebär att inte varje förändring kan motivera en ändring av ett beslut till den enskildes nackdel, utan det ska röra sig om en påtaglig och varaktig ändring. De förändrade förhållanden ska dessutom vara knutna till den enskilde, till exempel den enskildes fysiska eller kognitiva förmåga i något visst avseende. Det ska röra sig om sådana förhållanden som nämnden hade kunnat beakta vid det ursprungliga ställningstagandet till den enskildes rätt till insatsen. Andra förhållanden, som till exempel att rättspraxis har förändrats eller att kommunens ekonomiska förhållanden har ändrats utgör inte omständigheter som får beaktas vid bedömningen av om förhållandena har förändrats väsentligt (jämför RÅ 2000 ref. 16).<sup>141</sup>

## En uppgiftsskyldighet från utförare till socialnämnden införs

Om en kommun har överlämnat åt en annan kommun, Statens institutionsstyrelse eller åt någon som yrkesmässigt bedriver enskild

<sup>137</sup> Se 14 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>138</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 684.

<sup>139</sup> Se 14 kap. 9 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>140</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 685.

<sup>141</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 685–686.

verksamhet att utföra insatser inom socialtjänsten, föreslås en skyldighet för utföraren att på begäran lämna uppgifter till den socialnämnd som ansvarar för insatsen. Detsamma föreslås gälla om en annan kommunal eller gemensam nämnd utför insatser som har beslutats av socialnämnden.<sup>142</sup>

Den föreslagna bestämmelsen bryter sekretess- och tystnadsplikt för vissa uppgifter som ska lämnas till en socialnämnd från utförare av insatser enligt socialtjänstlagen.<sup>143</sup> Syftet med att införa en sekretessbrytande bestämmelse är att förbättra socialnämndens möjligheter att följa upp, kvalitetssäkra och utvärdera sin verksamhet när insatser utförs av någon annan på uppdrag av socialnämnden.<sup>144</sup>

Uppgifter som enligt förslaget ska lämnas är sådana som socialnämnden behöver för kvalitetssäkring, administration, uppföljning eller utvärdering.<sup>145</sup> Det är endast sådana uppgifter som socialnämnden behöver utifrån de angivna ändamålen som ska lämnas ut. Det innebär att socialnämnden som huvudregel bör tydliggöra vilka uppgifter som är nödvändiga för det givna ändamålet. Kravet på att endast de uppgifter som behövs ska lämnas ut innebär även att inte fler personuppgifter ska behandlas än vad som är nödvändigt för ändamålet. I den utsträckning det är tillräckligt för att uppnå syftet med uppföljningen bör utgångspunkten vara att uppgifter lämnas aidentifierade, eller att uppgifterna åtminstone inte går att hänföra direkt till enskilda individer.<sup>146</sup>

Uppgiftsskyldigheten gäller därutöver endast uppgifter som socialnämnden behöver för att fullgöra sitt ansvar som huvudman för socialtjänsten. Uppgiftsskyldigheten innebär inte att socialnämnden kan begära in uppgifter för att granska utförarens verksamhet i andra avseenden än de som faller inom socialnämndens ansvar.<sup>147</sup>

Uppgifter som lämnats eller inhämtats vid familjerådgivning som erbjuds av socialnämnden föreslås undantas från tillämpningsområdet.<sup>148</sup>

En myndighets beslut att inte lämna ut en uppgift till en annan myndighet kan överklagas enligt 6 kap. 7 § andra stycket OSL. Någon möjlighet för en myndighet att överklaga en privat utförarens bedömning i fråga om uppgiftsskyldighet finns inte och föreslås inte heller att införas.<sup>149</sup>

---

<sup>142</sup> Se 15 kap. 9 § första stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>143</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 690. Genom uppgiftsskyldigheten blir den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § OSL tillämplig och utföraren kan därmed överlämna en uppgift till socialnämnden utan hinder av sekretess.

<sup>144</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 412.

<sup>145</sup> Se 15 kap. 9 § andra stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>146</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 690.

<sup>147</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 690.

<sup>148</sup> Se 15 kap. 9 § tredje stycket i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>149</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 690.

# Omedelbara skyddsbedömningar av barn ska dokumenteras i en personakt

I förslaget till en ny socialtjänstlag föreslås en bestämmelse om att en socialnämnds bedömning av om ett barn behöver omedelbart skydd ska dokumenteras i en personakt.<sup>150</sup> För personer som har fyllt 18 år föreslås dock ingen reglering om var den omedelbara skyddsbedömningen ska dokumenteras.<sup>151</sup>

Regeringen anser att när en anmälan om oro för ett barn kommer in till en socialnämnd bör en personakt skapas, om en sådan inte redan finns för barnet, och anmälan dokumenteras i akten. Genom att dokumentera orosanmälan i en personakt när den kommer in till socialnämnden kommer de barn som har varit föremål för en anmälan tidigare, inom samma nämnd, att ha en sammanhållen akt där samtliga handlingar och bedömningar som rör barnet finns. Detta innebär i sin tur att socialnämnden får möjlighet att få en helhetsbild av barnets situation och på ett mer effektivt sätt kan följa vad som har hänt tidigare och vilka insatser som har erbjudits alternativt när beslut fattats om att några insatser inte behövs.<sup>152</sup>

## Orosanmälningar blir digitalt sökbara

Genom att orosanmälan dokumenteras i en personakt skapas förutsättningar att söka digitalt och hitta tidigare orosanmälningar om ett barn på ett effektivt och träffsäkert sätt. Detta gäller oberoende av om anmälan leder till en utredning eller inte. Regeringen anser att en sådan hantering ger socialnämnden bättre verktyg att identifiera de barn som behöver socialnämndens skydd eller stöd.<sup>153</sup>

Det föreslås att nu gällande bestämmelser om gallring och bevarande av handlingar, uppgifter och anteckningar i socialnämndens verksamhet i fem år tills vidare ska gälla för handlingar i personakter för barn.<sup>154</sup>

---

<sup>150</sup> Se 20 kap. 1 § andra stycket i förslaget till ny socialtjänstlag.

<sup>151</sup> Jämför 20 kap. 1 § andra stycket i förslaget till ny socialtjänstlag och se prop. 2024/25:89 s. 703.

<sup>152</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 457.

<sup>153</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 457.

<sup>154</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 421.

## Socialnämnden ska arbeta för placerade barns möjlighet till kontakter

Det föreslås att socialnämnden ska arbeta för att barn som vårdas utanför det egna hemmet ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående.<sup>155</sup> Att barn ges möjlighet till kontakt innebär att det enskilda barnets önskemål och behov av kontakt ska vara styrande. Barnet får alltså inte pressas till kontakt. Med kontakt avses att upprätthålla en relation mellan barnet och dennes närstående. Kontakten kan upprätthållas på olika sätt. Om avståndet är långt mellan barnet och den närstående kan kontakten underlättas genom digitala möten. Med närstående avses andra personer än föräldrar och syskon inom familj- eller släktkretsen samt andra personer som barnet har en nära relation till, till exempel tidigare familjehemsföräldrar. Bestämmelsen innebär ingen rangordning mellan de olika kategorierna av närstående, utan barnets behov av kontakt ska vara avgörande.<sup>156</sup>

## Barns ska få möjligt att framföra sin åsikt vid placering över nationsgränser

Bestämmelserna som anger förutsättningarna för att socialnämnden ska få godkänna att en utländsk myndighet placerar ett barn i Sverige och för att socialnämnden ska få placera ett barn i ett annat land föreslås ändras till att ange att barnet ska ha fått möjlighet att framföra sin åsikt om placeringen, i stället för att barnets inställning till placeringen så långt det är möjligt ska ha klarlagts.<sup>157</sup> Ändringarna innebär ett förtydligande av att barnet har rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet, men att barnets integritet också ska respekteras.<sup>158</sup>

## Förlängd tid för uppföljning av ett barns situation

Tiden för uppföljningen av ett barns situation när en utredning avslutats utan beslut om insats och av ett barns situation efter att en placering upphör föreslås förlängs från två till sex månader.<sup>159</sup> En uppföljningstid på sex månader skapar enligt regeringen bättre förutsättningar för socialnämnden

---

<sup>155</sup> Se 22 kap. 9 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>156</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 710.

<sup>157</sup> Se 22 kap. 17 § 2 i och 18 § 2 förslaget till ny socialtjänstlag som i huvudsak motsvarar 6 kap. 11 a § och 11 b § SoL.

<sup>158</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 713.

<sup>159</sup> Se 23 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag som delvis motsvarar hittillsvarande 3 kap. 6 c § SoL.



att kunna följa hur barnets situation utvecklas och ta ställning till om förändringarna är bestående. Det innebär också en utökad möjlighet att försöka motivera vårdnadshavaren att ta emot en föreslagen insats om behov finns.<sup>160</sup>

## Rutiner för missförhållande ska finnas inom hela verksamheten

Att ha rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden och risker för missförhållanden är enligt regeringen viktigt inom alla socialtjänstens verksamhetsområden.<sup>161</sup> Därför föreslås det att socialnämndens ansvar för att det finns rutiner mot missförhållanden ska utökas till hela socialtjänstens verksamhet.<sup>162</sup> Jämfört med lydelsen i nuvarande socialtjänstlagen är kravet på rutiner mot missförhållanden inte begränsat till verksamhet som rör barn och unga.<sup>163</sup> Att bestämmelsen utvidgas till att omfatta hela socialtjänstens verksamhet innebär ingen ändring av nuvarande ansvar för rutiner inom verksamhet som rör barn och unga.<sup>164</sup>

## Reglerna om ansvarsfördelning ska utgå från bosättningskommunen

I syfte att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommuner anser regeringen att bosättningskommunens ansvar bör anges som huvudregel i den nya socialtjänstlagen. Vistelsekommunens ansvar bör därmed vara ett undantag från huvudregeln. Därigenom anser regeringen att den faktiska ansvarsfördelningen mellan kommunerna blir tydligare. Ändringen syftar enbart till att underlätta förståelsen av den ansvarsfördelning som redan gäller i dag. Någon ändring i sak eller inskränkning i vistelsekommunens ansvar avses inte. Den enskilde ska, liksom i dag, alltid vara garanterad omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när hjälpen behövs.<sup>165</sup>

---

<sup>160</sup> Prop. 2024/25:89 s. 509.

<sup>161</sup> Prop. 2024/25:89 s. 519.

<sup>162</sup> Se 27 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag som delvis motsvarar hittillsvarande 3 kap. 3 a § första stycket SoL.

<sup>163</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 723.

<sup>164</sup> Prop. 2024/25:89 s. 519.

<sup>165</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 526. Bosättningskommunens ansvar föreslås regleras i 29 kap. 1 § i förslaget till ny socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 2 a kap. 3 § SoL och vistelsekommunens ansvar i 29 kap. 4 § i förslaget till nya socialtjänstlag som motsvarar delvis hittillsvarande 2 a kap. 2 § SoL.

## Undantag från delegationsbestämmelserna

Det föreslås ett undantag från delegationsbestämmelserna i kommunallagen. I den föreslagna bestämmelsen finns ett undantag från bestämmelsen i 6 kap. 38 § 3 KL om begränsning av möjligheten att delegera beslutanderätt.<sup>166</sup> Det innebär att beslutanderätten i sådana ärenden som räknas upp i 30 kap. 6–10 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag får delegeras även om ärendet rör myndighetsutövning mot enskilda och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Däremot finns begränsningar av delegationsrätten i 30 kap. 6–10 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag, som anger till vem beslutanderätten får delegeras, och 10 § i fråga om uppgifter enligt föräldrabalken.<sup>167</sup>

## Delegering av beslutanderätten får ges till utskott

Nuvarande bestämmelser som reglerar hur socialnämnden får delegera rätten att besluta i vissa ärenden enligt socialtjänstlagen föreslås föras över till den nya lagen, med den förändringen att det preciseras att uppdrag att besluta för nämndens räkning får ges till utskott i stället för till en särskild avdelning.<sup>168</sup> Enligt nuvarande 10 kap. 4 § SoL får beslutanderätten delegeras till ”en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden”. Uttrycket syftade i 1991 års kommunallag på utskott. Med 2017 års kommunallag blev det möjligt att enligt 6 kap. 37 § KL delegera beslutanderätten även till presidiet. Ett presidium består, enligt 6 kap. 21 § KL, av nämndens ordförande samt en eller två vice ordföranden. Således omfattar uttrycket särskild avdelning i socialtjänstlagens delegationsbestämmelser numera både utskott och presidium. För att bestämmelsen ska återfå sin ursprungliga omfattning anser regeringen att bestämmelsen bör peka ut utskott i stället för särskild avdelning.<sup>169</sup>

## Några bestämmelser som inte förs över till den nya lagen

Några bestämmelser föreslås att inte föras över till den nya socialtjänstlagen. Det gäller till exempel nuvarande 3 kap. 6 § andra stycket SoL där det anges att socialnämnden bör tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan

---

<sup>166</sup> Se 30 kap. 5 § i förslaget till ny socialtjänstlag som saknar motsvarighet i hittillsvarande lag.

<sup>167</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 735.

<sup>168</sup> Se 30 kap. 6–9 §§ som delvis motsvarar hittillsvarande 10 kap. 4 § SoL och prop. 2024/25:89 s. 538.

<sup>169</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 539–540.

därmed jämförlig verksamhet. Bestämmelsen innehåller exempel på i vilken form socialtjänstens verksamhet kan bedrivas. Den nya lagen föreslås som utgångspunkt reglera vad socialtjänsten ska göra och inte reglera hur det ska genomföras. Eftersom den nuvarande bestämmelsen endast innehåller exempel på hur socialtjänsten kan bedriva sin verksamhet anser regeringen att den inte bör föras över till den nya lagen.<sup>170</sup>

Nuvarande bestämmelse i 3 kap 6 a § första stycket SoL om att socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungas och vårdnadshavares olika behov, föreslås inte föras över till den nya lagen. Eftersom det inte går eller bör preciseras vilka insatser som avses anser regeringen att det är det tveksamt om en reglering av enbart insatsformen ”öppna insatser” fyller någon funktion i lagen. Enligt regeringens mening finns det inte skäl att reglera en ospecificerad grupp av insatser i lagen.<sup>171</sup> Inte heller nuvarande bestämmelse i 3 kap. 6 b § tredje stycket om när socialnämnden utan vårdnadshavarens samtycke får utse kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson till barn föreslås föras över till den nya lagen. Det innebär inte någon förändring i sak eftersom dessa insatser omfattas av bestämmelserna om insatser för att tillgodose personliga behov.<sup>172</sup>

Det föreslås även att nuvarande bestämmelse i 4 kap. 2 a § SoL, som innebär att socialnämnden får erbjuda hemtjänst till äldre personer utan föregående behovsprövning, inte ska föras över till den nya socialtjänstlagen. För att skapa ett enhetligt regelverk och undvika delvis överlappande bestämmelser, anser regeringen att 4 kap. 2 a § SoL inte bör föras över till den nya lagen.<sup>173</sup>

Nuvarande bestämmelser i 5 kap. 6 § första stycket SoL och 5 kap. 8 § första stycket SoL om att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor och människor med fysiska och psykiska funktionshinder föreslås inte föras över till den nya lagen. Inte heller nuvarande bestämmelser om att socialnämnden i sin uppsökande verksamhet ska upplysa om socialtjänstens verksamhet för äldre människor och människor med fysiska och psykiska funktionshinder, bör inte föras över till den nya lagen. Det ansvar som i dag anges specifikt för personer med funktionsnedsättning och äldre personer redan följer av den generella bestämmelsen. Socialnämnden har således fortsatt samma ansvar att bedriva uppsökande verksamhet, göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena samt informera om socialtjänstens verksamhet och insatser för personer med funktionsnedsättning och äldre personer.<sup>174</sup>

---

<sup>170</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 302.

<sup>171</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 470. I 21 kap. 1–2 §§ i förslaget till ny socialtjänstlag finns förslag på bestämmelser om insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke.

<sup>172</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 472.

<sup>173</sup> Prop. 2024/25:89 s. 352

<sup>174</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 255–257.

Nuvarande bestämmelse i 11 kap. 8 § andra stycket SoL som anger att bestämmelserna om partsinsyn och kommunikation i förvaltningslagen inte tillämpas i fråga om uppgifter som rör någon annan sökande i ärenden som rör fördelning av platser ska inte föras över till den nya lagen. Regeringens bedömning är att bestämmelsen i tar sikte på en situation som inte längre uppstår i de ärenden som socialnämnden hanterar.<sup>175</sup>

Bestämmelsen i 11 kap. 10 § första stycket SoL om att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas på annat sätt föreslås inte föras över till den nya socialtjänstlagen. Regeringen konstaterar dock att förslaget inte innebär någon inskränkning i socialnämndens utredningsskyldighet. Nuvarande bestämmelse om att ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet föreslås dock föras över till den nya socialtjänstlagen. Även bestämmelsen om att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad föreslås föras över till den nya lagen.<sup>176</sup>

---

<sup>175</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 401.

<sup>176</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 228 och s. 230–233.